

Ver 1.2

ANNA COLBJØRNSDATTER

En dramatisk Situasjon

I to Akter

Av

K.L.Rahbek

Til bruk for den kongelige dramatiske skole oppført på Hennes Majestet Dronningens
fødselsdag

Den 28. Oktober 1808

Stykket er bokstavoversatt fra gotisk skrift til moderne skrift av
Genealogisk Data Sentral, Ringerike
og oversatt fra dansk og bearbeidet

av

Frank Tverran

1998

© Frank Tverran

Personene som er med:

Anna Colbjørnsdatter, prestekone på Norderhov

Siri, hennes tjenestejente

Ambjørn, lensmann på Norderhov

Axel Løwen, oberst ved de svenske styrkene

Ugla, rittmester

Crants, rittmester

Palmkreuts, adjutant

Arvid, svensk soldat

Bengt, svensk soldat

Knut Gyldenstjerne Sehsted, kaptein ved de norske dragoner

Pål Putten, norsk dragon

John Brynjulfsen, en halv voksen gutt

Norske dragoner

Handlingen foregår på Norderhov prestegård den 28 - 29. mars 1716 , begynner mot skumringen og ender den påfølgende morgen. Skueplassen forestiller en stue med tre dører, en på høyre side til gården, en på venstre side til haugen og en i midten til de andre værelsene.

FØRSTE AKT

Første scene

Anna Colbjørnsdatter. Ambjørn.

Ambjørn (kommer hastig inn):

Nå! Det var godt jeg fant deg mor Anna! Svenskene kommer!

Anna:

Gjør de? Hvor da?

Ambjørn:

Gjennom Harestueskogen! Drengen min, som var til fjells, har sett dem komme. Utallige som sandkorn! Jeg tenkte meg nesten de ville komme den veien når den ikke ble sperret.

Anna:

Det kunne man formode, fader Ambjørn!

Ambjørn:

Ja! Ikke sant. Det var derfor jeg foreslo at vi skulle lagt oss på lur omkring i skogen og i Kleiva. Tro meg, da skulle mang en gosse stupe på Harestua og i Krokkleiva før han fikk sett Norderhov.

Anna:

Hva så? Halvsnes sandkorn mer eller mindre, hva hjalp så det fader Ambjørn! Sand er sand!

Ambjørn:

Nå, de som ble liggende ble liggende, og gjorde oss ingen skade mer. Og hvem vet, kanskje de andre ville mistet lysten. Jacob Warn skremte dem jo bare med å rope "Fertig!" Men våre rifler snakker et norsk de heller ikke liker.

Anna:

Nå, nå. Hvem vet hva det er godt for, gamle! La svenskene komme hit, de er velkomne.

Ambjørn:

Velkomne? Hit, Anna Colbjørnsdatter?!

Anna:

Nå ja, jeg heter så, og ikke vær redd for at jeg skal glemme det. Bare la dem komme. Her skal de få så det passer.

Ambjørn:

Så det passer! Å, ja. Det skal vi fort nok finne ut. Visst har de mange fagre ord og løfter om mild behandling og beskyttelse. Men vi har jo hørt hvordan de farer frem!

Anna:

Ja, men det var ikke akkurat dårlig omtale vi fikk med bud om vår kjekke Kruse fra Høland.

Ambjørn:

Ja, nå er han vel i svenskenes hender. Var han bare fri og her, så skulle knapt svensken glede seg til å komme til Ringerike. Men denne saxeren på Steen, han bryr seg filla om Ringerike og Norge. Han tenker bare på sitt eget tyske skinn.

Anna:

Nå, nå, Ambjørn. Det er ennå for tidlig å dømme ham.

Ambjørn:

For tidlig? Med svenskene over hodet på oss? Hadde vi bønder fått bestemme skulle han kommet til Norderhov på gilde.

Anna:

Kanskje han kommer allikevel. I så fall er det ham selv som må betale for gildet. Men her er det ikke tid til å slarve, Ambjørn! Med så dårlige veier og med dette uværet kan det godt hende svensken blir på Norderhov. Jeg ba deg komme hit for å si deg at hvis svenskene kommer og blir her natten over, så sender jeg Siri ned til din gård med bud. Da må du straks sende bud videre til Fjell og derfra må de straks sende en til Steen for å melde fra til Øtken, Sehsted eller Pål Putten om hvem de kan treffe på. Nå må jeg skynde meg å gjøre i stand til gilde.

Ambjørn:

Anna?! Hva slags planer holder du på med?!

Anna:

Jeg vet ikke mer enn hva jeg sier. En av min bror Peders bekjente, den djerne klokke Ole Svendsen Bakke, var her i går med bud fra Lüzow til oss. De hadde hørt nyss om at svenskene ville forsøke å liste seg denne veien mot Kongsberg og Bragernes. Og hvis de lå over hos oss måtte vi varsle dem på Steen i tide, men ellers forholde oss ganske rolig så de ikke ante uråd.

Ambjørn:

Hva er du sier, mor Anna! Det der var annen tale! Har Lüzow sendt slikt et bud, så la han komme! Er det slik det ligger an, skal ingen ting være dem for godt. Men, Anna, kom nå med meg. Jeg frykter svenskene er nær, og her blir det ikke godt for deg å være. Jeg vet om et skjul i fjellet hvor du kan være trygg til de er borte.

Anna:

Jeg kan da ikke være så uhøflig at jeg forlater gården når jeg får gjester.

Ambjørn:

Men slike gjester da Anna!

Anna:

Mild vertinne gjør gode gjester, heter det. Og du kan tro jeg skal være søt og blid både i tale og adferd.

Ambjørn:

Men Anna! Du er jo en stakkars enslig kvinne. Og nå som husbond også er borte.

Anna:

Gud være lovet, Ambjørn! Han er borte. Min eigode Jonas, svak og engstelig. Syk som han er. Gud være lovet at han er så langt herfra. Jeg har vel lov å glemme min egen fare, nå som det gjelder fedreland og konge.

Men hadde han vært her, så hadde han vært redd. Redd for sin Anna! Du skulle ikke ha minnet meg om ham.

Men skynd deg av gårde nå. Skynd deg! Du sa selv at vi kunne vente dem hvert øyeblikk. La alt være klart til å ta imot dem, og si fra til bøndene om at de holder seg klare. Nei forresten, ikke si noe til bøndene ennå. Men når jeg sender bud, så husk hva du må gjøre! Og nå, - Guds fred –

Ambjørn:

Gud være med deg og må han beskytte deg.
(går)

ANNEN SCENE

Anna. Siri.

Anna:

Ja vel behøver jeg Hans beskyttelse i denne farens stund, men har jeg den har jeg intet å frykte. Anna, Anna, Glem ikke hva du nylig sa. Husk hvem du er og hva du heter.
(Siri kommer)

Nå, Siri?

Siri:

Nå er bordet dekket, Moder! Men er det sant det de mumler om der ute at det er svenskene som du venter her?

Anna:

Og om så var?

Siri:

Det tror jeg neppe, Moder. Neppe ville Peder Normans fosterdatter brase opp for slike gjester.

Anna:

Alt som det passer seg, min kjære Siri.

Siri:

Er det slik at vi venter svenskene her, så er det vel best vi stikker litt til side og gjemmer godt det vi ikke vil bli kvitt.

Anna:

Det nytter ikke, Siri. Hvis de først vil det, så finner de alle gjemmesteder og bryter opp alt som er låst. Den slags forsiktighet nytter ikke. Gjør du som jeg; vær oppriktig og flink. Vart villig opp med alt vi har av mat og drikke. Hvis du ikke lar dem merke at du er redd, går det kanskje bedre enn du tror.

Ellers kan jeg vel stole på at du gjør alt nøyaktig slik jeg befaler deg?

Siri:

Selvfølgelig, Anna. Vi har jo vokst opp fra barndommen sammen. Din slekt har oppdratt meg og når du ble gift, fulgte jeg med deg fra Peder Normans hus. Jeg var et fattig barn uten slektninger og vil aldri glemme hva du og din familie har gjort for meg. Du kan stole på meg!

Anna:

Ja, Siri, jeg stoler på deg. Men hysj, jeg hører noen. Du skal se de er har allerede.

Siri (ser ut mot Haugen):

Det kommer bare to stykker!

Anna:

Det var ille! Det er alltid de værste de som kommer på den måten. Der har vi dem. La deg nå ikke skremme, frykt gjør overmodig fiende.

TREDJE SCENE

Bengt. Arvid. De forrige.

Bengt (går inn med oppspent pistol):

Frem med pengene, ellers er dere dødsens!

Anna (går rett mot ham):

Du tjener vel ikke din konge for å skyte kvinner?

Bengt:

Ingen sladder! Penger!

Arvid (tar ham i armen) :

Bengt! Det der er jo bare et fruentimmer.

Anna:

Ja, der kjenner jeg igjen kong Carl den 12.s krigsfolk. De angriper ingen vergeløse. Herren ville nok bare se om vi var lette å skremme.

Bengt:

Det skal dere få se hvis dere ikke skaffer penger!

Anna:

Det han får her blir han ikke rik av og det som finnes løper ingen steder. Men uten tvil har nok de gode herrer hatt et anstrengende felttog så langt. Dere vil vel ha litt å styrke dere på? Gå nå Siri, og skaff dem en god drikk øl og noe å bite på!

Arvid:

Takk, gode kone.

Anna:

Nå, så den gode herren takker før han får noe å takke for.

(da Siri først engstelig går til Bengt)

La nå ikke denne herren være stebarn! Pass du på denne herren her, så skal jeg sørge for ham.

(henter et krus)

Nu, vær så god.

Arvid:

Dette kan jeg like. Vi er deres fiender og så disker dere opp!

Anna:

Herre Gud. Hvorfor ikke? Selv om landene er i krig, så må jo enhver tjene sitt.

Bengt (som har drukket):

Se så!! Nå var det pengene!

Anna:

Jeg har alt fortalt ham at han ikke blir rik av det som finnes her. Her bor bare en fattig prest og han er.....

Bengt:

Sliddersladder! Lukk nå opp og la oss få se.

Anna:

Allting står åpent her min herre. Jeg må bare be om at han ikke herjer så mye her at obersten blir sint.

Arvid:

Bengt! Obersten!

Bengt:

Vår oberst?

Anna:

Ja, ettersom lensmannen fortalte, vil han uten tvil ta kvarter her. De høyere offiserene pleier gjerne å ta inn hos prestene.

Arvid:

Bengt, kom!

Bengt:

Hva så! Obersten bryr seg ikke om oss så lenge vi ikke drikker vinen hans. Vi kommer først og tar først. Han kommer etter og får nøye seg med det vi lar bli igjen. Altså, kom frem med pengene!

Anna:

Et slikt språk kan ikke være herrens alvor. Jeg er så sikker på at han spøker at jeg gjerne gir ham alle pengene jeg har i forvaring.

(tar en pung frem med mynter)

Der har han alt sammen, og kan han finne mer i hele dette huset som hører meg til, så vil jeg gi ham det alt sammen.

Bengt:

Hm! Det var alltid noe. Kom nå med gull og sølvtøy så blir det vel noe mer.

Anna:

Gull er det ikke mye av her til lands og sølvtøyet må på bordet til obersten.

Bengt:

Oberst hit og oberst dit! Kom frem med sakene hvis dere har livet kjært!

Arvid:

Fy Bengt! Jeg synes vi kan være fornøyd med et vi har fått. La oss gå!

Bengt:

Hva *vi* har fått? Hva er det du har fått? Innbiller du deg at jeg vil dele med deg?

Arvid:

Ikke det? Det skal vi nå se på!

Bengt:

Ja nå skal du få se. Det jeg har, har denne konen gitt meg.

(til Anna)

Ikke sant, du ga meg det?

Anna:

Jo! I forvaring!

Bengt:

Nå! Dere skal se at jeg skal forvare det så godt at fanden selv ikke skal få det fra meg.

Arvid:

Så får jeg se om ikke jeg kan make mer enn Fanden!

Bengt:

Hva, din Skånske gatepojk!

Arvid:

Er du så stolt av at du var med å brenne Altona?

Anna:

Nå mine herrer. Er det verd å trettes om et par skilling? Jeg vet jo at pengene er vel forvart. Hvems hender de deretter havner i, det vet jeg. Dessuten er det lett å kumme ut for.....
Det kommer noen, er det Obersten? Da kan han meget raskt avgjøre denne tretten.

Bengt:

For Satan! Det er jo han! Din vrøvlekopp! Nå kommer vi til å dingle.
(Bengt og Arvid trekker bort i en krok)

FJERDE SCENE

Løwen. Cranz. Uglå. De forrige.

Løwen:

Er dette Norderhov prestegård?

Anna:

Ja, strenge herre!

Løwen:

Vel! Her tar jeg kvarter for meg og disse offiserer, min adjutant og seksti mann.
Er ikke presten her?

Anna:

Nei, strenge herre. Han er i København.

Løwen:

Og reiser sådan fra sin unge kone?

Anna:

Dessverre. Han er nødt til det, dels for sin helse og dels for å søke annet kall. Han reiste ned i vinter med min bror og kan nå verken komme opp igjen eller skrive hit.

Løwen:

Nei, neppe. Og De, De heter?

Anna:

Anna Colbjørnsdatter!

Løwen:

Er De i slekt med dem på Fredrikshald?

Anna:

Med Hans og Peder? Det er mine brødre. Kjenner herr Obersten dem?

Løwen:

For Satan! Hvem kjenner ikke dem? Men tar vi engang Fredrikshald skal de også lære oss å kjenne.

(til Arvid og Bengt)

Hva gjør dere her? Hvordan har dere kommet hit?

Bengt:

Vi kom på villspor i skogen og havnet her.

Løwen:

På villspor! Etter plyndring kan jeg tenke! Gud trøste dere om jeg får høre noe sånt!

(til Anna)

Si meg, har De noe å klage over?

Anna:

Aldeles ikke, herr Oberst. Ikke har de rørt det minste uten det jeg har gitt dem.

Løwen (ser forundret på henne og dem):

Så, det var ikke verst. Det må være deres lykke. Så gå, men vakt dere vel for å komme på villspor igjen, for da bærer det lukt i galgen!

(de går)

Nå, Ugla! Nå hva mener du? Burde vi ikke ha en kveldssup på denne strenge marsjen? Det er et Satans vær og en Satans vei.

Anna:

Ifall herr Obersten tillater, vil jeg gjerne by på et glass Rhinskvinn.

Løwen:

Rhinskvinn, Ugla! Tror du jeg skulle forby det!

Ugla:

Det er ikke akkurat din skikk.

Anna:

I mellomtiden kan maten bli klar.

(setter vin foran dem)

Løwen (Skjenker og smaker):

For tusen djevler! Crants! Det er ekte gammel Gaudium! Skål Ugla! Crants! A vons! For tusen djevler! Hvor får dere slik Rhinskvinn fra i Norge?

Anna:

Fra Bragernes, herre.

Løwen:

Ugla! Hør! Fra Bragernes?

Ugla:

Ha! Hadde vi enda vært der allerede.

Løwen:

Så, så bror Ugla. Når vi har spist frokost på Steen, kan vi snart være der.

Anna:

På Steen! Så vil ikke herr Obersten ta til takke med den frokost jeg kan by på?

Løwen:

Jo da, jo da. Men den frokosten vi skal ha på Steen er av en ganske annen sort. Den består av en oberst med en flokk dragoner, og en slik frokost kan ikke du by oss.

Anna:

Nei, det er visst ikke kvinnekost.

Løwen:

Og deretter til Kongsberg, ikke sant bror Ugla? Der har de det pure sølv.

Ugla:

I gruven, ja. Jeg orker ikke vente på at de sene bergmennene skal få det opp av jorden. Det har jeg ikke tid til. Nei, tankene mine går til Bragernes der man kan gå rett på sak med rike kjøpmenn. Der kan man gå rakt til verket som Falkenberg på Moss.

Crantz:

Ja men den Lützow, hadde vi bare ham.

Løwen:

Hva, Lützow! Han trekker fra ås til ås, og ligger der i hi som bamsen. Han ønsker bare at vi lar ham i fred.

Crantz (til Anna):

Hvor langt er det herfra til Gjellebekk?

Anna:

Det vet jeg ikke, strenge herre. Jeg kommer ikke så langt omkring i egnen. Det er så dårlige veier, særlig den til Steen. Den tar man bare når man er helt nødt.

Løwen:

Hvor langt er det herfra til Steen?

Anna:

Det regnes kun for en liten mil, men herren vet godt at den reven som målte milene i Norge også målte halen på kjøpet. Det er mulig veien synes lang fordi den er så dårlig og farlig.

Løwen:

Merker dere ikke noe til dragonene som ligger der?

Anna:

Å, nei, de kommer aldri denne veien. Men det sies så mye underlig.....

Løwen:
Hvordan da?

Anna:
Ja, det er vel ikke for en kvinne å snakke om slike ting, og egentlig vet jeg ikke om det er riktig av meg å si baketter slike ting.

Løwen:
Nå vel!

Anna:
Folk sier at den Saxeren som styrer der har hjemlengsel. Han frykter for at han kan bli skutt i Norge slik at han aldri kommer hjem til Saxen mer.

Løwen:
Det kan se slik ut! (til Uglå) Det kan vel stemme det, broder Uglå? Nå vel. Hans skål! I morgen får vi se om han takker for skålen slik det seg hør og bør.

Anna:
Hadde han drømt om at dere viste ham slik en ære, ble han vel ikke så lenge som til i morgen.

Løwen:
Det får han tidsnok vite, Moder Anna. Er det ikke så De heter?

Anna:
Jo, herr Oberst. Det gleder meg at De fortsatt husker navnet mitt.

Løwen (drikkende):
Navnet Deres! For tusen djevler. Det glemmer jeg ikke så lett. Aldri har jeg truffet på slik bevertning i fiendeland. Dem vil jeg huske på så lenge jeg lever.

Anna:
Det vil jeg være stolt av å fortjene.

Løwen:
Nei, på mitt ord! Ikke kan det være Deres brødre som har lært Dem å varte opp slik.

Anna:
De er menn, oberst. De har sin måte å ta imot slike gjester på. Var de i mitt sted, håper jeg de ville gjøre som meg.

Løwen:
Det tviler jeg dog meget på.

Anna:
De kjenner jo oss søsken, herr Oberst.

Løwen (drikker) :

Nå da! På nærmere bekjentskap! Vertinnens skål!

Anna:

De er alt for vennlig oberst. Ennå tør jeg ikke motta denne ære, men hvis De er like tilfreds med meg når De reiser herfra, - og fortsatt vil gjøre meg samme ære – ja da skal jeg ta i mot med takknemlighet.

FEMTE SCENE

Siri. (som under foregående scene har gått ut og inn) De forrige.

Siri (til Anna):

Nå Moder! Nå står mat og alt på bordet.

Anna:

Nå, da kan dere gå til bords, kjære herrer.

Løwen:

Men vår vertinne spiser dog vel med oss?

Anna:

Unnskyld meg, strenge herre, men den æren er for stor for meg. Dessuten har jeg et og annet å sysle med. Dersom De tillater skulle jeg også se til at mennene Deres får litt i seg. De har visst hatt sure dager, og så vidt jeg forstår braker det løs i morgen igjen.

Løwen:

Ja visst, mor Anna. Slik er nå engang soldatens lodd. Men når vi først har Norge, håper jeg Carl unner oss litt ro.

Ugla:

Du med ditt Norge! Om vi så hadde hele jorden, ville han ikke unnet oss ro før han fikk sola og månen med.

Crants:

Nå, nå, broder Ugla. Du er alltid så krass.

Ugla:

Jeg er vel ikke så kongevennlig som deg.

Løwen:

Fy, hvem vil trette? Drikke, drikke. Det er bedre. La oss drikke mens det finnes noe å drikke. Hvem vet hvordan det går med oss i morgen.

Anna:

Ja, det har herren rett i.

Løwen (mistenksomt):
Hvordan da?

Anna (tar seg sammen):
Jeg mener, da kommer dere jo til fjells, og der er ingenting å få. Det lille som var har sikkert de norske gjort ende på.

Løwen:
Jeg håper nå det finnes litt tilbake til oss. Men at vi skulle finne så godt kvarter og så god vertinne som her, det kan vi nok ikke vente oss.

SJETTE SCENE

Adjutant Palmkreuts. De forrige.

Palmkreuts:
Nå er allting i orden. Folkene er fordelt omkring på alle gårdene og det er gitt streng ordre om at ingen legger seg slik at vi kan være klar ved daggry.

Løwen:
De har vel innskjerpet dem at de behandler bøndene vel. Kong Carl vil ikke at hans tapre nordmenn skal undertrykkes.

Palmkreuts:
De har fått ordre om det oberst. Men tusen mann på en så liten plass, de vet hvordan det er.

Løwen:
Jeg vet hvordan jeg er, og det er nok.

Palmkreuts:
For øvrig har jeg advart bøndene om at dersom noen tillater seg det minste som synes mistenkelig eller befinner seg på et sted han ikke kan gjøre rede for, eller gjør seg mistenkt for budskap til tyskerne på Steen og Gjellebekk, da skal han skytes på stedet.

Løwen:
Godt. Slik må det være. Nå til bords! Til bords! Da sørger De som sagt for mine folk.

Anna:
Men jeg har lite husrom til så mange. Hvis De tillater vil jeg tenne et bål i gården som de kan leires omkring.

Løwen:
Rett så, mor Anna. Tak, hus og seng er ikke for soldater. Jeg vil heller ikke legge meg i natt. Ikke sant, bror Ugla! Med en slik vin kan man gjerne holde på!

Ugla:
Ja, om vinen holder like lenge som oss.

Anna:

Det tror jeg nok, strenge herre. Jeg har nylig fått en kurv fra Bragernes med Ambjørn lensmann. Siri, du har vel hentet den?

Siri:

Nei mor, det vet jeg ikke noe om.

Anna:

Så har du glemt det.

Løwen:

Nei for tusen djevler! Slikt må man ikke glemme. Hør jente, far som en ild og hent vinen!

Palmkreuts:

Men hun slipper ikke gjennom vakten.

Løwen:

Hun skal gjennom, Palmkreuts! Hun kan gjøre rede for sitt ærend. Bare gå nu! Og blir du stoppet, svarer du bare "Gullgossa blå", så slipper du uhindret gjennom over alt. Gå! Bare skynd deg!

Anna:

Ja skynd deg, skynd deg og be Ambjørn om å skynde seg. Du kan jo fortelle hva du selv har sett og hørt og at jeg nødig vil at disse herrene skal sitte natten oppe og tørste.

Løwen:

Ja si at det er til oberst Axel Løwen, så tenker jeg han kjenner navnet. Løp nå jente, og glem for all del ikke "Gullgossa blå".

Siri:

Ikke vær redd, herr oberst. Ikke vær redd, mor. Jeg glemmer ingen ting.
(Siri løper)

SYVENDE SCENE

De forrige, uten Siri.

Crants:

Men Løwen. Det var dristig at du ga denne jenten vårt feltrop.

Løwen:

Aldri i verden! Tror du hun har lyst til å bli skutt?

Anna:

Jeg svarer for min Siri. Hun er sikker.

Crants:

Men De fikk også høre det.

Løwen:

Fy broder Crants! Hvordan kan du snakke slik til en som tar så vel imot oss?

Anna:

Men herr oberst, jeg er redd maten blir kald der inne. Tillater De?
(tar et lys for å føre dem inn)

Løwen:

Nå ja! Til bords! Til bords! Så mye Rhinskvin er det vel fortsatt i huset at maten ikke skal sitte fast i halsen?

Anna:

Jo, jeg har håp om det herr oberst. Ingen skal behøve tørste før Siri er tilbake.

Løwen:

Vel, vel. In horibus! Bror Uglå? Dusinet fullt! Det er vår gamle skikk!

Anna (åpner døren for dem):
Denne vei mine herrer.

Løwen:

Fremad marsj ! Gå på! Gå på! Gullgosser blå!

ANNEN AKT

FØRSTE SCENE

Anna Colbjørnsdatterl, siden Siri

Anna:

Hvor blir det av Siri! Jeg er livredd for at svenskene skal savne henne og at alt blir oppdaget. Kan Ambjørn ha blitt så skremt av det svenske forbudet at han ikke tør holde ord? Nei, han er jo nordmann og kan ikke svikte Norge!

Siri (kommer fra den andre siden):

O, moder! Moder!

Anna:

Siri! Hvor har du vært så lenge? Og hvorfor kommer du fra den kanten?

Siri:

Jeg kommer fra Sten. Vi har dem nok her på timen!

Anna:

Hvem da? Hysj! Snakk langsomt!

Siri:

Da jeg kom til Ambjørn, ville han straks dra av sted selv. Han var redd for at ingen av drengene torde, siden det var så strengt forbudt.

Anna:

Oj! Og jeg som tvilte på ham et øyeblikk. Men fortell Siri!

Siri:

Ja, du vet at Ambjørn er gammel selv om han er rask og rørlig. Og dessuten kunne svenskene bli mistenksomme hvis de oppdaget at selve husbond var borte midt på natten. Derfor ba jeg om at jeg selv måtte få springe. Jeg visste jo også best beskjed om hva som hadde skjedd.

Anna (omfavner henne):

Min modige Siri!

Siri:

Så Gudskjelov, du er fornøyd! Jeg var redd du skulle bli sint og fått problemer hvis svenskene hadde savnet meg.

Anna:

Nei, jeg skulle nok ha greid meg. Men fortell nå Siri. Hva skjedde på Sten?

Siri:

Ja, det var altså bare så vidt Ambjørn lot meg gå, men jeg ga meg ikke, men til slutt velsignet han meg mens tårer rant nedover kinnet hans og han tok farvel.

Anna:

Ja, den som går slike veier kan trenge både hans og Guds velsignelse med på veien.

Siri:

Ja det tror jeg også, mor! Men det var så mørkt at jeg ikke skimtet det minste. Og veien i fjellet og gjennom skogen var forferdelig! Men det gikk allikevel raskt som en hallingdans!

Anna:

Ja, du Siri, du Siri! Men hva skjedde på Sten?

Siri:

Ja, der ble de glade når de fikk se meg. Pål Putten grep meg i armen og dro meg rett inn til obersten. Der måtte jeg fortelle hvordan du hadde tatt i mot svenskene. Hvordan de satt og drakk seg til pels og om bålet på tunet. Å mor! Du skulle ha hørt! Det var en herre der som het Sehsted, jeg synes de kalte ham kaptein. Du skulle hørt hva han sa om deg: Det er søsteren til Hans og Peder Colbjørnsen, fosterdatter til Peder Normand!

Anna:

Men, Siri! Du sa at de kommer!

Siri:

Visst kommer de!

Anna:

Men når! Jeg er redd den unge svensken ikke føler seg for trygg. Han drikker bare vann som sin konge. Jeg er redd for hva han kan finne på hvis de ikke forter seg!

Siri:

De må da snart være her, selv om obersten ikke hadde særlig lyst.

Anna:

Hva! Obersten.....

Siri:

Så vidt jeg forsto mente han det var gefährlich og mørkt og den villeste uvei og jeg vet ikke hva. Men så tok Pål Putten ordet. Han tilbød seg å ri foran. Han sa han kjente hver stein og hver gjerdestolpe. Og bålet som her er tent var den stjerne de skulle styre etter. Så ville obersten vite hvilke svenske poster det var langs veien. Men når de også fikk høre at jeg

hadde svenskenes feltrop, da var alt klart! Så ville obersten gi meg en stor gullpenge, men den tok jeg ikke imot. Og herren Sehstedt falt meg om halsen i bare glede og gav meg et kyss! Men jeg gjengjeldte det ikke, man skal ikke la seg bortkysse til andre enn sin brudgom.

Anna:

Nei, det er riktig Siri. Men så kommer de da.

Siri:

Dragonene gjorde seg klar når jeg dro og jeg hørte den fjerne lyden av hestetrav akkurat når jeg løp gjennom skogen på den lille stien.

Anna:

Hva? Tok du den lille stien gjennom skogen! Den stien som ingen frivillig tar i beste sommertid midt på lyse dagen!

Siri:

Det var nære gått galt. Den ene av de to som var her i aftes sto vakt der hvor stien snor seg opp til veien. Han stoppet meg, og ville verken bry seg om "Gullgossa blå" eller andre ord. Heldigvis lot jeg meg ikke skremme. Jeg truet med å sladre til obersten om hva han hadde gjort før på dagen og da lot han meg gå. Men nå får jeg gjøre meg et ærend inn i spisestuen så de kan se at jeg er her.

Anna:

Ja gå. Jeg kan ikke få takket deg nok, Siri.

Siri:

Hvis alt går bra, har vi begge fått takk. Nå får jeg inn å vise meg for obersten, hvis han da er i stand til å se noe i det hele tatt. Men de norske dragonene skal nok få åpnet øynene hans!
(Siri går)

ANDRE SCENE

Anna, siden Arvid.

Anna (Ser etter Siri):

Å, jeg kunne nesten misunne deg ditt pågangsmot. Formastelige fiende! Kan du tro du kan vinne et land hvor denne ånd besjeler mann og kvinne, olding og ungmø?
Hvem kommer der?

Arvid (Full):

Mor Anna! Ikke bli sint om jeg kommer så her. De kjenner meg kanskje ikke mer?

Anna:

Jo visst kjenner jeg han. Hva vil du nå?

Arvid:

Gud velsigne Dem for tidligere i kveld. Det hadde bare kostet Dem et ord og så hadde vi blitt hengt utenfor døren.

Anna:

Det hadde vel ikke pyntet opp her! Men hva vil du?

Arvid:

Det var synd at De mistet alle pengene Deres. For hvis De tror De ser dem mer, da tar De feil.

Anna:

Ja, ja. Det får så være.

Arvid:

Får det? Ja får det så? Jeg skulle ønske Bengt aldri kom levende fra denne feltvakten. Tenk at han kunne finne på å beholde pengene, så god som De var mot oss.

Anna:

Det er bra du er fornøyd da.

Arvid:

Fornøyd! Nå, hvem kan være annet enn fornøyd. Alt De eier står jo til vår rådighet. Mat og drikke og alt vi trenger. Og alt gjør De jo med god vilje..... Nei, jeg får tro det må gå deg godt fordi du er så god.

Anna:

Takk, Arvid, men skulle det ikke gå godt?

Arvid:

Jo, mor. Men vær forsiktig.

Anna:

Forsiktig? Hvorfor det, Arvid?

Arvid:

Jeg vet ikke sikkert, men denne vandrikkeren, Palmereuts, vil deg ikke noe godt.

Anna:

Han? Hvorfor ikke?

Arvid:

Ja, jeg vet ikke. Men når vi satt rundt bålet tidligere på kvelden og hadde det som best, kom han og var både vill og bister.

Anna:

Hvorfor det?

Arvid:

Ja, mon tro om han vet det selv? Han er nå engang slik. Fordi han bare drikker vann! Han har det etter kongen tror jeg. Derfor liker han ikke at en annen får seg en tår i blant. Han sparket til den skjønne tønne med brennevin De hadde gitt oss, så bunnen sprakk og brennevinet fløt utover gårdsplassen.

Anna (noe forvirret):
Hva er du sier?

Arvid:
Ja, jeg sier det som det var, men det hjalp ikke mye, for det vi hadde drukket fikk vi jo beholde.

Anna:
Nå!

Arvid:
Så gikk han der og kjefet og brummet som en bister bamse; både på obersten, og Dem og oss og fanden vet på hva.

Anna:
Hvorfor det?

Arvid:
Fordi obersten er en fornuftig mann. Han tar seg selv en tår og vil heller ikke at hans folk skal tørste så lenge det ikke går ut over tjenesten.

Anna:
Men hvorfor var han sint på meg?

Arvid:
Ja gid han visste selv. Hvorfor? Jo, han gikk og brummet om at hun ikke var god mot svenskene. Men jeg skulle gjerne sett om vår egen moder kunne vært mer god enn De har vært?

Anna:
Nå, ros meg ikke for meget, Arvid.

Arvid:
Jo, det er De vel verd, og derfor er det desto mer ergerlig at en sånn kar vil lønne Dem på den måten.

Anna:
Hvordan da?

Arvid:
Nå, det vet Satan! Som best han sto der så fikk han syner som han så ofte får. Han mente han hørte hestetrav. Det må vel ha vært en helvedeshest etter ham, for andre tror jeg knapt lar seg friste til å ri i dette været.

Anna:
Å, det er nok Hønefossen. I uvær høres den så fæl ut. Spesielt ved nattetid. Da vet De at alt lyder så underlig. Men hva gkorde han da?

Arvid:

Han! Han fosset til skogs som om styggen var etter ham, og når han kom tilbake bannet han på at hvis det var det minste uråd på færde, så skulle han snakke med Dem. Da skulle han få ut av Dem at De hadde gått på reveklør imot de svenske.

Anna:

Nå! La ham bare holde på, Arvid hvis han tror han kan få noe på meg. Men Arvid, du sa han hadde spilt brennevinet deres. Se der! Der står ennå en Fiiirpostflaske. Det er den siste jeg har igjen. Ta den med ut til dine kamerater og la dem skynde seg før Palmereuts kommer, for som jeg sier; dette er den siste.

Arvid:

Den skal vi tømme på Deres hilsen, moder! Den skal gå rundt og skålen skal gå rundt og...

Anna:

Du greier vel å bære den?

Arvid:

Tror De kanskje at jeg er drukken, Annamor! Og at det var derfor jeg kom for å advare Dem?

Anna:

Neida, neida, Arvid.

Arvid:

Nei, for siden jeg var mest edru av oss, måtte jeg gå. Men nå skal jeg ut og drikke, drikke, drikke. Så skal den vandrikkeren få vannsott av å se hvor mye vi har drukket når han kommer. Og når vi ser ham komme, skal vi tømme det siste på din skål. Og det så det runger i prestegården. Og så kan han få ut sin harme på den tomme flasken.
(går)

Anna (roper etter ham):

Se til å skynde deg før Palmereuts kommer...

(i tanker)

Men hva kan vær på sporet av? Tenk om han har oppdaget alt?

(fatter med ett en beslutning og går til døren)

Siri! Siri!

TREDJE SCENE

Anna. Siri.

Siri:

Ja, moder!

Anna:

Hvordan står det til der inne, Siri?

Siri:

Vel, vel. Vi var redde for at de skulle savne meg, men de kjente meg knapt igjen. Til slutt husket endelig obersten hvem jeg var. Var det ikke deg som sprang etter vinen, spurte han. La oss skåle for at du var så rask at vi ikke gikk tomme!

Siden de er tolv rundt bordet, skal de drikke tolv krus hver. De er på tolvte runden nå, men de har kommet ut av tellingen. Ja det er vel knapt noen som greier å telle til tolv. Men la dem holde på. De teller i hvert fall ikke for lite. Men en av dem har nok sluknet alt, for jeg så en ledig plass ved bordet.

Anna:

Å, Siri. Hadde det vært så vel. Men han har gått ut for å inispisere. Bare han ikke finner ut noe før våre kommer hit...

Siri:

Ja da ser det ille ut for oss to...

Anna:

Du og jeg, ja. Men hva med Lützow! Får svenskene forskanset seg her, så er det ute med ham.

Siri:

Ja tar de først Lützow, så tar de hele Norge.

Anna:

Nei, Siri. Ikke så lenge det ennå finnes en nordmann som kan løfte sverdet for sitt land. Men sant nok faller landets beste forsvarsmur med ham..... skjønt her ikke tid til å klage. Du har jo lovt meg at du vil gjøre alt?

Siri:

Hvor jeg er, gjør jeg alt for Dem!

Anna:

For Norge, ikke for meg.

Siri:

For Dem og Norge.

Anna:

Det er bra. Lukk døren nå, så ingen kommer innpå oss.

(Siri lukker begge dørene og tar nøklene ut)

Straks vi merker uråd, så sniker du deg ut i stallen hvor svenskens hester står, og tenner fyr på. Så skal jeg tenne på stuehuset.

Siri:

Mo`r! Vil De sette ild på Deres egen gård?

Anna:

Dette er ikke min gård lenger, Siri. Det er svenskens hule. Og jeg vil røyke dem ut så de får annet å tenke på enn å lytte etter hester! Når våre kommer, vil forvirringen gjøre seieren lettere.

Siri:

Men oss? Hva med oss?

Anna:

Vi gjemmer oss i skogen, Siri. Rekker vi ikke det, så får vi dø mellom våre fiender. Hysj! Det kommer noen!
(Det tar i døren til Haugen)
Er det Palmereutz, så løp.
(Det tar i døren igjen)
Hvem er det! Svar! Jeg åpner ikke.

FJERDE SCENE

Pål Putten. De forrige.

Pål (utenfor):
Gulgossa Blå!

Siri:
Det er Pål Putten!
(lukker hurtig opp)

Anna:
Hva Pål! Er du her? Hvor kommer du fra?

Pål:
Fra Sehsted, Anna! Ole Haug og jeg red foran, og akkurat når vi kom til kleiva der stien går ned til gården, ropte Sehsted på meg. Pål, sa han, du kjenner hver stein og stokk her. Ta snarveien ned til prestegården, ellers kan Anna lett få betale dyrt for det hun har gjort. Så steg jeg av hesten og løp hit alt jeg orket. Men akkurat der hvor stien svinger ned mot gården sto en forbannet svenske og sinket meg.

Anna:
En offiser?

Pål:
Nei, det var en menig så vidt jeg kunne se. Jeg skrek ”Gulgossa Blå”, men han ville til å skyte meg!

Anna:
Og så?

Pål:
Det klikket. Men denne her klikker ikke.
(legger hånden på sverdet)
Nå ligger han der da, så lang han er.

Siri:
Mo`r! Det var Bengt!

Anna:
Men Pål, det har også gått en offiser den samme veien og jeg frykter hvert øyeblikk at han skal komme hit og slå alarm før tiden.

Pål:

Så får jeg møte ham på veien og be ham la være. Jeg synes jeg hører noen! Er det ham, så skal dere få høre fra ham ganske snart.

(Tar pistolen ut av beltet og iler ut)

FEMTE SCENE

Anna, Siri, siden Løwen, Crants og Uгла.

Siri:

Men moder, De lot ham gå?

Anna:

Ja! Synes du ikke han hadde en god grunn til det?

Siri:

Men du hørte selv hva Sehsted sa dersom svenskene blir overfalt....

Anna:

Så du er redd!

Siri:

Ja moder, jeg er redd for Dem. Jeg trodde De visste at Siri ikke er redd for seg selv.
(det høres et skudd)

Anna:

Nå gjelder det!

Løwen (styrter inn sammen med Krantz og Uгла):

Ha, hva var det!

Anna:

Et skudd så vidt jeg hørte. Er den lyden fremmed for dere?

Uгла:

Kanskje det var Palmcreuts!

Anna:

Ja, han ble nok skutt, spør De meg.

Løwen:

Han skutt? Av hvem?

Anna:

Av en nordmann, tenker jeg. Slik har vel hendt før med svensker i Norge?

Crants:

Hva skal dette bety? Hva er det for et språk De taler?

Anna:
Mitt morsmål. Det er helst det vi taler i Norge.

Crants:
Hør Løwen! Her må det være ting på færde!

Anna:
Ja, det virker nesten slik.

Crants:
Så snakk ut. Hva er det som skjer?

Anna:
Vent litt, så vil De uten tvil få vite hva det er.
(den norske dragonmarsj blåses)
Hysj, ja det var det jeg trodde.

Løwen:
Men hva er det?

Anna:
Det høres ut som nordmenn. Ulvene har kommet ned fra fjellet når de merket det var kjøtt til dem.

Løwen (løper til gårdsdøren):
For tusen djevler. Her er låst!

Anna:
Det vet jeg godt.

Crants (trekker):
Lås opp på øyeblikket, ellers hugger jeg Dem ned!

Anna:
Og De tror jeg kan låse opp da?

Siri:
La henne være, herre. Det er jeg som har nøkkelen. Men De får den ikke av meg heller.
(i det hun vil springe ut av Haugedøren, kommer...)

SJETTE SCENE

Pål Putten. De forrige.

Pål: (utenfor)
Der ligger han.
(ser i det samme Crantz med sverdet mot Anna)
For Fanden! Du behøver ikke vende sverdet mot kvinner så lenge det er menn å sloss med!
(slår sverdet ut av hånden hans)

Holder du ikke bedre fast? Du får sove rusen ut om du vil sloss med Nordmenn.
(tar fram pistolen)
Så hit med værgene der. Dere andre! Hvis dere ikke vil skytes ned på stedet!
(rop utenfor)
Hurra! Leve kong Fredrik! Leve Lützow!

Løwen:
Hva! Lützow?

Han er her! Strekk våpen straks!
(Svenskene utenfor)
Pardon! Pardon! Pardon!

Pål:
Nå! Hører dere. La det få en slutt. Her er det mer å gjøre.

SYVENDE SCENE
Sehsted. Norske dragoner. De forrige.

Sehsted (tar i døren utenfor):
Lukk opp, Pål Putten!

Siri (rask og glad):
Det er kaptein Sehsted.

Sehsted (idet hun åpner døren for ham):
Se! Takk for sist, jente.
(til Anna)
Hvordan står det til?

Anna:
De seirer, og De spør?

Løwen:
Herr kaptein! Her er mitt værge!

Sehsted:
Gi det til Pål Putten. De er hans fange og ikke min.
(Løwen og Ugla gir Pål sine kårder)
Herr oberst! Så De ville gjeste oss i morgen tidlig. Litt har vi vel forsinket Deres reise. Men i løpet av dagen drar vi sammen til Lützow. I mellomtiden kan De ta Dem en hvil.
Mor Anna! Kan De avse et værelse?

Anna:
I gjestestuen, Siri.

Sehsted:
Gå sammen med dem, Ole Haug. Og pass godt på at alt er sikkert. Slike gjester må man vokte vel.

(Siri, svenskene og to dragoner går)

Nå, Pål Putten, må vi se om Colding og Coplau trenger hjelp.

Pål:

Vi får håpe det, for her er det alt for bedagelig.

Sehsted:

Bedagelig? De og Dyrendal oppholdt jo en hel patrulje inntil vi nådde frem og tok dem. Nest etter Anna er De den vi har mest å takke for.

Pål:

Herr kaptein, De vet jeg er bedre til å slå enn å snakke. Men den som ikke ville gått gjennom ild og død med Dem er ikke verdig til å bære en væрге. De forstår Dem på hvordan De skal lede Nordmenn.

Sehsted:

Så kom!

(i det de vil gå, kommer Ambjørn)

ÅTTENDE SCENE

Ambjørn. De forrige.

Sehsted:

Far Ambjørn. Hva kan du fortelle?

Ambjørn:

Jeg har en hilsen fra kaptein Coplau. Det har gått like bra der som her. Alle som var omkring på gårdene har han tatt. Noen forsøkte å gjøre motstand. Men i mørket uten orden og ledelse var alle forsøk forgjeves. Dessuten trodde de at Lützow var her med alle sine menn. De få som slapp unna har bøndene bragt inn. Selv halv voksne gutter kom med både to og tre. Jeg traff en gutt - så stor - med en.

NIENDE SCENE

Siri. John Brynjulfsen. De forrige.

Siri:

Her John. Her er mannen som du spør etter.

Sehsted:

Er det du som kommer med en svenske?

John:

Ja, om kapteinen ikke blir sint. Jeg skulle løpe hit med beskjed fra kaptein Colding om at ahn hadde tatt uhorvelig amnge svensker. Han visste ikke hvor han skulle gjøre av dem lenger.

Underveis hørte jeg noen lyder fra toppen av et tre. Så ropte jeg opp: Hvem der! Men den som ikke svarte var han i treet. Da ble jeg sint og ropte at om han ikke straks kom ned så ville jeg komme opp og hente ham. Når han merket at jeg begynte å klatre opp i treet, ble han redd og

hoppet ned. Nå er han der ute og De får se om det er en De kjenner eller om jeg skal ta ham med til vår kaptein.

Sehsted:

All right, gutten min. La ham bare bli her.

John:

Ja det er like bra. Han ser heller ikke ut til å ha så lenge igjen.

Sehsted:

Vel, Pål Putten. Da er vi ferdige

Ambjørn:

Fra en av de siste gårdene greide en ritmester Tungenfeldt å unslippe.

Sehsted:

Han må vi spare til obersten, Ambjørn. Han skal også ha noe å gjøre når han kommer forbi.

Ambjørn:

Ja hvis han bare kommer.

Anna (går fram til Ambjørn):

Nå far Ambjørn, hvem fikk rett i kveld?

Ambjørn:

De, mor Anna. Visst har svenskene måttet "betale for gildet", men det kunne også lett ha stått Dem dyrt.

Anna:

Hva er vel dyrt i forhold til Norge og dets frelse?

Sehsted:

Det har De rett i, Anna Colbjørnsdatter. Motta nå lønn for alt De har gjort og blitt plaget med i dag.

Siri:

Å, herren vet bare litt av historien. Like før Pål kom sto hun klar til å sette fyr på hele gården for å brenne svenskene inne!

Anna (irettesettende):

Siri!

Sehsted:

Anna! Dette skal vi ikke glemme.

Ambjørn:

Nei denne natten skal vi alltid huske.

Sehsted:

Som lønn for alt hva De har gjort, og alt bryderiet De har hatt med å huse svenskene, skal De få min forsikring om at Deres godhet og mot har – om ikke reddet Norge – frelst det fra en fare som selv Lützwow fryktet. Den tid er forbi, og skal ikke komme mer, da fiendtlig fot tro på Norderhov på sådant vis.

Anna:

Det gjorde vel ingen ting, min herre, hvis De bare kunne komme på samme måte en annen gang.

Sehsted:

Den skjebne kan enhver fiende vente seg som forsøker å voldgjeste Norge så lenge denne ånd er nordmenns ånd.

Anna:

Og slik vil det være så lenge Norge består.

Sehsted:

Norge skal bestå, Anna! Det er sikkert. Hell og heder over den som kan la en slik holdning gå i arv fra slekt til slekt. Og hell og heder over Anna Colbjørnsdatter. Til siste slekt skal Norge nevne henne som en av sine hederligste døtre.

Anna:

Som en av sine *lykkeligste* døtre! Ja, det er lykke det, å kunne tjene sitt fedreland. Å, om min fromme Jonas hadde vært her og delt min store lykke. Nå for det første tør jeg igjen å tenke på ham.

Sehsted:

Nå, Anna. Jonas vil vi huske. Men alle trofaste fedrelandets venner, la oss feire med et glass vin. Hvis våre ubudne gjester har latt det bli noe tilbake.

Anna:

Dere kom så raskt på dem at de rakk ikke å drikke opp alt. Kom, Siri! Du har også vært med i dag. Skjenk du. Slike gjester varter du nok heller opp enn de i går aftes, ikke sant?

Siri:

Jeg varter opp som De ønsker, moder.
(hun går med flaske og glass bort til Sehsted)

Sehsted:

Først til Pål Putten, Siri. Han var først i natt når det gjaldt å sloss for landet. Han skal også være den første til å drikke det gamle Norges hederlige skål!

Anna:

Vent, Siri. Til denne skål må det brukes et beger som ikke er vanhelliget av fiendemunn.
(henter et gammelt norsk beger)
Se her, Pål Putten. Fedrelandets skål!

Pål:

Ja, Fedrelandets skål og fader Fredriks, og Dronningens, og Kongens hele hus. De kan ikke skilles, herr kaptein. Men nordmenn kan aldri drikke skåler uten sang.

Sang

For Norge, kjempers fødeland

Vår første skål skal være

Skål for dets hell på land og vann

Og for dets gamle ære

I arv fra slekt til slekt den gå

Og Dovre lik urokket stå

For Norge kjempers fødeland

Vår første skål skal være!

osv